ДО
КОМИСИЯТА ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ
НА 52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИ НА СЪЮЗА НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ

от адв. Цвета Валентинова Рангелова - кандидат за член на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет от квотата на Народното събрание

Относно: Писмо на Съюза на съдиите в България от 26 октомври 2026 г., вх. № 52-630-00-14 от 27 октомври 2026 г. на Народното събрание.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Представям отговорите си на поставените въпроси, съобразени с принципните положения и приоритетите в концепцията ми. Независимостта на магистратите е гаранция за правата на гражданите. Тя изисква едновременно защита срещу натиск и ефективно, еднакво прилагане на закона при данни за действителни нарушения.

1. За институционалната отговорност на ВСС

Въпрос

Считате ли, че представените публично данни за масови прокурорски проверки, тайно наблюдение и събиране на чувствителна информация за магистрати представляват достатъчно сериозно основание ВСС да предприеме активни действия за изследване на системните рискове за съдебната независимост?

Какви конкретни действия бихте предложили, ако бъдете избрани, и в какъв срок?

Отговор

Да. Представените данни са достатъчно сериозно основание за институционална реакция и проверка на системния риск. Не е необходимо предварително да е доказано престъпление, за да изпълни ВСС задължението си да защитава независимостта. Същевременно броят на проверките или отказите за образуване на досъдебно производство сам по себе си не доказва злоупотреба във всяка конкретна преписка. Тази позиция следва от чл. 117, ал. 2 от Конституцията и чл. 16, ал. 1 ЗСВ и съответства на концепцията ми за навременна, мотивирана и проследима реакция при данни за натиск.

Ще внеса предложение в Съдийската колегия за общите организационни въпроси, в Пленума за откриване на тематичен анализ: изслушване на авторите

на изследванията, определяне на предмет, период и показатели, отправяне на мотивирани искания до компетентните органи за допустимата информация, случаен подбор на проверяващ състав в рамките на законовите функции и задължителни отводи. Тези предложения бих направила срочно, но не мога еднолично да гарантирам решенията на колективния орган или приключването на чужди проверки.

2. За необходимостта от цялостна независима проверка

Въпрос

Бихте ли подкрепили ВСС да инициира, в рамките на законовите си правомощия, цялостен междуинституционален анализ на прокурорските проверки, оперативните разработки и използването на СРС спрямо магистрати, с участието на компетентните контролни институции?

Считате ли, че подобен анализ следва да установи не само формалната законосъобразност на отделните действия, но и основанията за тяхното предприемане, продължителността, резултатите и съдбата на събраната информация?

Отговор

Да, бих подкрепила такъв анализ. Той трябва да обхване цялата последователност - от първоначалния сигнал и възлагането на проверката до крайния акт и последващото съхраняване, използване или унищожаване на информацията. Независимостта му изисква проверяваните лица и структурите, чиито действия се оценяват, да не определят сами обхвата и крайните изводи.

Бих предложила участие по компетентност на Националното бюро за контрол на СРС, Инспектората към ВСС, прокуратурата и съответния надзорен орган по защита на личните данни. Координацията не създава нова обща компетентност: всеки участник трябва да извърши проверката, за която е оправомощен, и да предостави допустимите констатации. Националното бюро вече има правомощия за проверка на регистри, документи и съхраняване и унищожаване на информация по чл. 34е ЗСРС.

Проверката трябва да установи конкретния законов повод, данните към момента на решението, компетентността на органите, необходимостта и съразмерността, повторяемостта и продължителността на действията, резултата, получателите на информацията и основанията за нейното задържане. Не бих приела формално наличие на подпис и разрешение като достатъчен отговор на съмнение за използване на правомощие с чужда на закона цел. ВСС обаче не може да отменя прокурорски постановления или съдебни разрешения. Установените данни трябва да се насочат към съответния компетентен орган.

3. За прокурорските проверки като възможен механизъм за натиск

Въпрос

Каква е според Вас ролята на ВСС и неговите колегии, когато прокурорски проверки се образуват по повод постановени съдебни актове, продължават след отпадане на първоначалните основания или многократно се възобновяват по идентични твърдения?

Какви институционални гаранции бихте предложили срещу превръщането на правомощията на прокуратурата да извършва предварителни проверки по реда на чл. 145 ЗСВ в средство за въздействие върху независимото упражняване на правораздавателната дейност, без да се препятства законното разследване на престъпления?

Отговор

ВСС трябва да изследва дали чрез проверката се засяга независимото правораздаване, без да се превръща в инстанция по конкретната прокурорска преписка. Несъгласието със съдебен акт се разрешава чрез предвидения процесуален контрол.

Чл. 145, ал. 2 ЗСВ вече предвижда двумесечен срок за проверките по ал. 1, т. 2 и 3, възможност за еднократно удължаване с един месец и произнасяне на прокурора до един месец от получаване на материалите. Следователно първата необходима стъпка е да се провери спазването на действащите срокове и дали те се заобикалят чрез нови преписки по същите факти. Не всяка повторна проверка е недопустима. Бих предложила проследимост на свързаните преписки, писмено мотивиране на удължаването и повторното възлагане, контрол върху изискването на неотносима лична информация и анонимизирано периодично отчитане на сроковете и резултатите. За гаранции, бих предложила мотивирано становище за законодателни промени срещу прекомерно продължителни проверки.

4. За тайното наблюдение и последващия контрол

Въпрос

Считате ли за достатъчни действащите гаранции срещу злоупотреба със СРС спрямо магистрати, включително по отношение на оперативни разработки, които не водят до наказателни производства?

Бихте ли подкрепили въвеждането на допълнителни механизми за независим последващ контрол, включително върху необходимостта и

пропорционалността на наблюдението, съхраняването, достъпа и унищожаването на събраната информация?

Отговор

Не считам, че наличието на законова процедура само по себе си доказва достатъчност на гаранциите в практиката. Подкрепям допълнителен независим последващ контрол върху фактическите основания, необходимостта, съразмерността, продължаването и резултата от наблюдението. Проверката трябва да обхваща и случаите без образувано наказателно производство. Липсата на обвинение не прави първоначалното разрешение непременно незаконосъобразно, но изисква отговор какво е станало със събраните данни.

Необходима е оценка дали тези механизми работят независимо и ефективно. Бих подкрепила проверими регистри на достъпа, независими проверки на унищожаването, периодична преоценка на необходимостта от съхраняване и разширяване на последващото уведомяване и защитата, когато отпадне обоснованият риск за законната цел. Последните мерки следва да се уредят законодателно, доколкото действащият режим не ги осигурява.

5. За информацията като възможен инструмент за зависимост

Въпрос

Как оценявате риска чувствителна информация за магистрати, събрана чрез прокурорски проверки, оперативни разработки или СРС, да бъде съхранявана и използвана за цели, различни от тези, за които е била първоначално събрана?

Какви мерки бихте подкрепили за ограничаване на този риск и за гарантиране, че информацията няма да бъде използвана при кадрови решения, дисциплинарни производства, публични кампании или други форми на въздействие?

Отговор

Оценявам риска като съществен, особено когато не са проследими получателите, копията, сроковете и целите на достъпа. Дори без пряка заплаха знанието, че неопределен кръг лица разполагат с лични сведения, може да създаде зависимост. Това обосновава превенция, но не позволява да се приема без доказателства, че всеки съхраняван масив е незаконен.

Чл. 32 ЗСРС ограничава използването на резултатите до законовите цели за противодействие на престъпленията и защита на националната сигурност. Чл. 198, ал. 1 НПК изрично ограничава разрешаването на разгласяване на информация от СРС извън нейното предназначение. Режимите за личните данни, включително специалният режим за обработването им от компетентните органи за наказателноправни цели, изискват проверка на основанието, целта,

необходимостта и сигурността на обработването. Не следва механично да се прилага един и същ режим към всяка дейност на службите и съдилищата.

Бих подкрепила индивидуализиран достъп, регистриране на всяко предоставяне и копиране, периодични проверки на сроковете и ефективни последици при неправомерно разкриване. Необходимо е да се разграничат неизползваната информация, изготвените веществени доказателствени средства и информацията за националната сигурност. При липса на досъдебно производство трябва да бъде обосновано основанието за продължаващо съхраняване на вече изготвените ВДС.

При кадрово или дисциплинарно решение няма да приема слух, анонимна справка или непроверено изтичане като доказателство. Данните трябва да бъдат получени законосъобразно, относими към законовите критерии и проверими при гарантирано право на защита. Употреба на СРС не може да се заобикаля чрез преразказ на резултатите като неофициална кадрова информация.

6. За достъпа на ВСС до информация и ефективността на защитата

Въпрос

Как следва да действа ВСС, когато разполага с данни за възможен институционален натиск, но необходимата за проверката им информация се намира в прокуратурата, службите за сигурност или други държавни органи и не му се предоставя?

Бихте ли подкрепили законодателни или организационни промени, които да гарантират ефективно установяване на фактите от компетентен независим орган, при съблюдаване на защитата на класифицираната информация и тайната на разследването?

Отговор

ВСС не бива да приключва въпроса само с констатацията, че информация не е предоставена. Следва да конкретизира искането, правното основание, необходимия обем и целта, както и да поиска мотивирано посочване на пречката за предоставяне. Трябва да се разграничат липса на компетентност за пряк достъп, законово защитена тайна и необоснован отказ. Когато ВСС не може законосъобразно да получи първичните материали, бих предложила проверка от органа, който има съответния достъп, и предоставяне на мотивирано заключение или обобщени данни в допустимия обем. Където законът допуска обжалване на отказа, трябва да се използва съответният ред.

Бих подкрепила законова уредба на ясни срокове за отговор, мотивиране на ограниченията, защитен обмен и независима проверка на спорния отказ. ВСС няма законодателна инициатива по чл. 87, ал. 1 от Конституцията. Затова бих

предложила Съветът да приеме мотивирано становище и конкретни текстове и да ги изпрати на министъра на правосъдието и компетентната парламентарна комисия.

7. За защитата на конкретните магистрати

Въпрос

Какви практически действия следва да предприема ВСС при сигнал от съдия, прокурор или следовател за институционален натиск, включително чрез прокурорски проверки, заплахи, публично дискредитиране или неформално въздействие?

Бихте ли подкрепили създаването на постоянен, публично отчетен механизъм за своевременно разглеждане на такива сигнали, проследяване на предприетите действия и осигуряване на реална защита на засегнатия магистрат?

Отговор

Да. Постоянният механизъм за защита е изрично заложен в концепцията ми. Той трябва да допуска сезиране от магистрата и реакция по достатъчно конкретна публична информация, без цялата доказателствена тежест да се прехвърля върху застрашеното лице.

Бих предложила вътрешни правила с регистрация на сигнала и определено лице за контакт, незабавно сезиране на компетентните органи при заплаха за живота или здравето, разпределяне на проверката на случаен принцип и отвод на свързаните членове. За собствената проверка на ВСС бих предложила ориентировъчен срок до 30 дни с мотивирано продължаване и периодично уведомяване на подателя. Защитата включва изслушване в подходящ режим, съхраняване на предоставените доказателства по законния ред, съдействие за сезиране на компетентния орган и проверка дали последващи неблагоприятни кадрови действия са ответна реакция.

Крайният акт следва да посочва установеното, неустановеното, изпратените материали и последващите стъпки. Публичният регистър трябва да отчита движението и резултата в анонимизиран вид. Подателят и лицето, срещу което е сигналът, трябва да имат гаранции за безпристрастност, защита на данните и право на отговор.

8. За зависимостите при кадровите решения и почтеността на самия ВСС

Въпрос

Считате ли, че съществуването на неунищожени или неконтролирано съхранявани информационни масиви за магистрати създава риск от

нерегламентирано влияние върху назначения, повишения, избор на административни ръководители и дисциплинарни решения?

Какви гаранции бихте предложили за установяване и предотвратяване на такива зависимости, включително по отношение на самите членове на ВСС, при спазване на правата на засегнатите лица и законовите ограничения върху достъпа до информация?

Отговор

Да. Неконтролираното съхраняване и непредвидимото използване на подобна информация създават риск кадровото решение да се определя от уязвимостта на кандидата, вместо от неговите професионални и нравствени качества. Съществуването на законно съхранявана информация обаче не доказва само по себе си зависимост. Необходимо е да се провери кой има достъп, с каква цел и дали е упражнявано влияние.

Бих настоявала всяка отрицателна кадрова или дисциплинарна преценка да посочва проверими факти, законов критерий и доказателствен източник. Засегнатият трябва да може да оспори твърденията по съответния законов ред. Ако не може да се осигури необходимата защита на лицето, секретността не бива да се използва за обосноваване на необяснено неблагоприятно решение. Наличието на преписка не е установено нарушение, а публичната известност на обвинение не замества доказването.

За членовете на ВСС бих поддържала същия стандарт - своевременно деклариране на относимите обстоятелства, отвод при конфликт или основателно съмнение в безпристрастността, отразяване на отводите и публично мотивиране на гласуванията. При данни за заплаха, изнудване или укрита обвързаност - сезиране на компетентния орган и преценка на последиците по приложимия закон, без самопроверка от засегнатия член.

Не бих подкрепила създаване на централизирано неформално досие във ВСС или всеобщо проучване на магистратите от службите като условие за професионалното им развитие. Мерките трябва да ограничават зависимостите, а не да изграждат нов канал за тях. Гаранциите в концепцията ми са открити конкурси, сравнителни мотиви, проверима дисциплинарна практика и реален контрол на решенията.

9. За личната отговорност и конкретните ангажименти

Въпрос

Ако бъдете избрани за член на ВСС, кои три конкретни инициативи бихте предприели през първите шест месеца от мандата си за предотвратяване на

институционалния натиск върху магистрати и за подобряване на гаранциите срещу злоупотреба с прокурорски проверки, оперативни разработки и СРС?

Готови ли сте публично да отчитате предприетите от Вас действия и резултатите от тях?

Отговор

Ще внеса предложение за постоянен механизъм за защита от натиск с оценка на риска, срокове, случайно разпределение на проверката, отводи и публична отчетност. Ще настоявам да има обсъдени правила и публикувано решение за приемането им или мотиви за отказа. Това продължава приоритета от концепцията ми за преглед и промяна на механизма през първите сто дни.

Ще внеса предложение за координиран тематичен анализ на проверките и СРС спрямо магистрати, с конкретни въпроси до компетентните институции.

Ще изпратя на органите със законодателна инициатива законодателни мерки срещу използването на проверки и лична информация за зависимост-проследимост на повторните преписки и сроковете, контрол върху достъпа, копирането и унищожаването.

Да, готова съм на публично отчитане.

10. За селективното търсене на отговорност, институционалното покровителство и създаването на зависимости

Въпрос

Обсъжданите рискове от злоупотреба с прокурорски проверки, оперативни разработки и СРС имат и друго, не по-малко тревожно измерение. Възможно е в резултат на такива действия действително да бъдат установени данни за престъпления, корупционно поведение или тежки дисциплинарни нарушения на магистрати, но вместо да последва законосъобразно търсене на отговорност, събраната информация да бъде укрита, задържана или използвана за осигуряване на покровителство и поставяне на съответните лица в зависимост.

Какви действия бихте предприели като член на ВСС, ако бъдат установени данни, че информация за неправомерно поведение на магистрати е била съзнателно укривана или не е довела до надлежна институционална реакция, а вместо това е използвана за осигуряване на безнаказаност, кадрова протекция или упражняване на влияние?

Бихте ли настоявали да се установи не само евентуалната отговорност на засегнатите магистрати, но и отговорността на длъжностните лица, които са възпрепятствали разследването, прикрили са информацията или са допуснали използването ѝ като средство за зависимост?

Какви конкретни действия в рамките на компетентността на ВСС бихте подкрепили, за да се гарантира, че информацията за евентуални нарушения се проверява от компетентните органи, при спазване на законовите изисквания и правата на засегнатите лица, а не се превръща в инструмент за селективно правоприлагане и институционално покровителство?

Отговор

Да, бих настоявала да се проверят и двете направления - първоначалното неправомерно поведение и евентуалното укриване, покровителство или използване на информацията за влияние. Защитата на независимостта не може да служи за прикриване на действителна корупция, както и борбата с корупцията не може да оправдава избирателно преследване.

При конкретни данни бих предложила незабавното им изпращане на компетентния орган, заедно с искане за запазване по законния ред на относимите документи, носители, регистри на достъп и следи от предоставяне. Когато има съмнение за ангажираност на получателя на сигнала, трябва да се използват законовите правила за компетентност, отвод и специално разследване, ако са приложими. В рамките на съответната колегия бих настоявала за преценка на основанията за дисциплинарна отговорност при спазване на давностните срокове, компетентността и правото на защита. Като отделен член бих упражнила собствените си правомощия и бих потърсила необходимата подкрепа за действията, които законът допуска само по колективно предложение. При длъжностни лица извън дисциплинарната компетентност на ВСС материалите следва да се изпратят на техните компетентни органи. Отказът или липсата на реакция трябва да бъдат проследявани и отразявани в допустимия публичен обем.

Бих предложила проследим регистър на изпратените сигнали, периодична проверка на получените отговори, анализ на съпоставими случаи и мотивиране на разликите в кадровите и дисциплинарните решения. При данни, че член на ВСС е участвал в прикриването или влиянието, той трябва да бъде изключен чрез приложимите правила за отвод от проверката и решението, а относимите материали да се изпратят по компетентност.

Не бих подкрепила унищожаване на данни, които по закон трябва да бъдат запазени като доказателства за установявана злоупотреба. Съхраняването им трябва да бъде ограничено, документирано и под компетентен контрол, без по-нататъшна нерегламентирана употреба. Окончателният институционален отговор трябва да показва какво е установено, кой орган е сезиран и какъв е резултатът, без предварително обявяване на вина.

29.10.2026 г.

X Цвета Рангелова

Рангелова

С уважение, Signed by: TSVETA VALENTINOVA RANGELOVA